

SPEELGOED MUSEUM MECHELEN VZW

Boomklimmen

Steltlopen

Tollen

Aan de balk hangen

Ruitertje spelen

Haasje over

Bruidstoetje spelen

Turnoefeningen

Blindemannetje

Over de steen trekken

LESMAF

**SPEELGOED
MUSEUM** MECHELEN
VZW

Nekkerspoelstraat 21

2800 Mechelen

T 015 55 70 75

F 015 55 20 85

info@speelgoedmuseum.be

www.speelgoedmuseum.be

BTW: BE 0424 444 482

DE KINDERSPELEN VAN PIETER BRUEGEL

INHOUDSTAFEL

3	INHOUDSTAFEL
4	INLEIDING
5	BEOOGDE EINDTERMEN
9	VOOR HET BEZOEK
9	Wat is het Speelgoedmuseum?
11	Pieter Bruegel
15	Het leven in de 16de eeuw
19	Spel en speelgoed in de 16de eeuw
22	„De Kinderspelen“
26	NA HET BEZOEK
26	Pieter Bruegel en „De Kinderspelen“
35	Andere
41	OPLOSSINGEN

Kies zelf enkele opdrachten uit om met uw klas uit te voeren

voor of na het bezoek.

Legende

DOEOPDRACHT

DENKOPDRACHT

INFORMATIE VOOR

INLEIDING

Uit welke materialen bestond speelgoed? Hoe werd het vroeger gemaakt? Wat was het favoriete speelgoed van oma en opa?

Op deze en nog vele andere vragen krijgen kinderen van de 1ste, 2de en 3de graad van het lager onderwijs een antwoord tijdens het spelatelier 'De Kinderspelen van Pieter Bruegel'. Tijdens dit atelier wordt stilgestaan bij het verschil tussen speelgoed van vroeger en vandaag. Hadden kinderen vroeger ook al plastic speelgoed? Konden ze ook gewoon naar de 'Fun' gaan om nieuwe spelletjes te kopen?

We stappen in het levensgrote schilderij en snuiven de sfeer op uit de tijd van Bruegel, 450 jaar geleden.

Na het luisteren en kijken, komt het spelen zelf aan bod. Kinderen hebben immers de behoefte om dingen aan te raken en er iets mee te doen. Tijdens een spelatelier spelen ze bekende en minder bekende kinderspelen, die getuigen van onze rijke spelcultuur.

Spelend met diabolo's, jojo's, knikkers en bikkels komen de 6- tot 12-jarigen tot het besef dat ze met weinig speelgoed lang en fijn kunnen spelen.

In deze lesmap vindt u meer informatie over het schilderij 'De Kinderspelen' van Pieter Bruegel en geven we enkele ideeën mee om op voorhand het bezoek voor te bereiden en nadien het bezoek te verwerken.

Na een overzicht van de eindtermen die van toepassing zijn op dit atelier en deze lesmap vindt u opeenvolgend uitleg en activiteiten om zowel voor als na het bezoek in te plannen. Achteraan kan u de oplossingen vinden voor de opdrachtjes in deze lesmap.

Aangezien blijkt uit de leerplannen van de verschillende onderwijskoepels dat eindtermen betreffende erfgoededucatie zich vooral richten op de tweede en derde graad zal ook deze lesmap zich vooral op die leeftijden richten. Veel van de opdrachten kunnen echter ook, mits lichte aanpassingen, in eerste graad gebruikt worden.

Veel plezier!

De Dienst Publiekswerking

BEOOGDE EINDTERMEN

LICHAAMELIJKE OPVOEDING – MOTORISCHE COMPETENTIES

De leerlingen

- 1.1 kunnen de motorische basisbewegingen op een voldoende flexibele en verfijnde wijze aanwenden in gevarieerde en complexe bewegingssituaties.
- 1.2 kunnen veiligheidsafspraken naleven.
- 1.3 kennen de gevaren en de risico's van bewegingssituaties en kunnen deze inschatten en signaleren.
- 1.4 kennen hun voorkeurhand en -voet en kunnen deze ook efficiënt gebruiken.
- 1.17 beheersen fundamentele bewegingsvaardigheden die nodig zijn om een eenvoudig bewegingsspel zinvol te kunnen spelen in eenvoudige sport- en spelsituaties.
- 1.21 kunnen bewegingsvormen uitvoeren op een opgelegd ritme.
- 1.26 kunnen klein-motorische vaardigheden in verschillende situaties voldoende nauwkeurig gedosseerd en ontspannen uitvoeren.

NEDERLANDS

Luisteren

De leerlingen

- 1.1 kunnen (verwerkingsniveau = beschrijven) de informatie achterhalen in een voor hen bestemde mededeling met betrekking tot het school- en klasgebeuren.
- 1.5 kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie op een persoonlijke en overzichtelijke wijze ordenen bij een uiteenzetting of instructie van de leerkracht.

De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = beoordelen) op basis van, hetzij de eigen mening, hetzij informatie uit andere bronnen, de informatie beoordelen die voorkomt in

- 1.8 een discussie met bekende leeftijdgenoten.
- 1.9 een gesprek met bekende leeftijdgenoten.

Spreken

De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = beschrijven) het gepaste taalregister hanteren als ze

2.2 aan iemand ontbrekende informatie vragen.

2.4 over een op school behandeld onderwerp aan de leerkracht verslag uitbrengen.

De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) het gepaste taalregister hanteren als ze

2.5 vragen van de leerkracht i.v.m. een behandeld onderwerp beantwoorden.

2.6 van een behandeld onderwerp of een beleefd voorval een verbale/ non-verbale interpretatie brengen, die begrepen wordt door leeftijdgenoten.

De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = beoordelen) het gepaste taalregister hanteren als ze

2.9 o.b.v. vergelijking, hetzij met hun eigen mening, hetzij met andere bronnen in een gesprek kritisch reageren op de vragen en opmerkingen van volwassenen.

Lezen

De leerlingen

3.1 kunnen (verwerkingsniveau = beschrijven) de informatie ordenen die voorkomt in voor hen bestemde instructies voor handelingen van gevarieerde aard.

3.4 kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie ordenen die voorkomt in voor hen bestemde school- en studieteksten en instructies bij schoolopdrachten.

WERELDORIËNTATIE

Mens

De leerlingen

3.1 drukken in een niet-conflict geladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

3.3 tonen in concrete situaties voldoende zelfvertrouwen, gebaseerd op kennis van het eigen kunnen.

3.7 hebben aandacht voor de onuitgesproken regels die de interacties binnen een groep typeren en zijn bereid er rekening mee te houden.

Maatschappij

De leerlingen

- 4.6 tonen zich bereid om actieve en passieve vormen van vrijetijdsbesteding te onderzoeken en te evalueren.

Tijd

De leerlingen

- 5.8 kunnen a.d.h.v. een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis is beïnvloed, vroeger anders was en in de loop der tijden evolueert.
- 5.9 tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.
- 5.10 beseffen dat er een onderscheid is tussen een mening over een historisch feit en het feit zelf.

MUSISCHE VORMING

Beeld

De leerlingen kunnen

- 1.1 door middel van kunst- en beeldbeschouwing een persoonlijk waardeoordeel ontwikkelen over beelden en beeldende kunst van vroeger, van nu en van verschillende culturen.
- 1.2 door betasten en voelen (tactiel), door kijken en zien (visueel) impressies opdoen, verwerken en erover praten.
- 1.4 plezier en voldoening vinden in het beeldend vormgeven en genieten van wat beeldend is vormgegeven.
- 2.2 improviseren en experimenteren, klankbronnen uittesten op hun klankwaarde en in een muzikaal (samen)spel daarvan gebruik maken.
- 3.1 genieten van een gevarieerd aanbod van voor hen bestemde culturele activiteiten.
- 3.2 spelvormen waarnemen en inzien dat de juiste verhouding tussen woord en beweging de expressie kan vergroten.
- 6.3 genieten van het muzische handelen waardoor hun expressiemogelijkheden verruimen.
- 6.4 vertrouwen op hun eigen expressiemogelijkheden en durven hun creatieve uitingen tonen.

SOCIALE VAARDIGHEDEN

Domein relatiewelzijn

De leerlingen kunnen

- 1.2 in de omgang met anderen respect en waardering opbrengen.
- 1.3 zorg opbrengen voor iets of iemand anders.
- 1.4 hulp vragen en zich laten helpen.
- 1.5 bij groepstaken leiding geven en onder leiding van een medeleerling meewerken.
- 1.6 kritisch zijn en een eigen mening formuleren.
- 1.7 zich weerbaar opstellen naar leeftijdsgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
- 1.8 zich discreet opstellen.

Domein samenwerking

De leerlingen

3. kunnen samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

LEREN LEREN

De leerlingen kunnen

2. op systematische wijze verschillende informatiebronnen op hun niveau zelfstandig gebruiken.
3. op systematische wijze samenhangende informatie (ook andere dan teksten) verwerven en gebruiken.
4. eenvoudige problemen op systematische en inzichtelijke wijze oplossen.

ICT

De leerlingen

1. hebben een positieve houding tegenover ICT en zijn bereid ICT te gebruiken om hen te ondersteunen bij het leren.

VOOR HET BEZOEK

WAT IS HET SPEELGOEDMUSEUM?

Voor je het Speelgoedmuseum bezoekt kan je aftoetsen wat de kinderen al weten over het Speelgoedmuseum. Je kan een inleidend gesprek voeren over musea algemeen en speelgoed van vroeger en nu.

Richtvragen:

- Wie is er al naar een museum geweest?
- Wat kan je in een museum allemaal zien/ doen?
- Wie is er al in het Speelgoedmuseum geweest?
- Wat staat er allemaal in het Speelgoedmuseum?
- Mag je met al het speelgoed spelen?
- Wie zou er allemaal in het Speelgoedmuseum werken?
- Met welk speelgoed spelen jullie nu?
- Met welk speelgoed zouden jullie (groot)ouders vroeger gespeeld hebben?
- Was het gemaakt uit hetzelfde materiaal?
- Hadden ze evenveel speelgoed?
- ...

Het Speelgoedmuseum van Mechelen bestaat sinds 1982. In 2012 werd het museum 30 jaar en vierden we een heus feestjaar met een tentoonstelling over speelgoeddrages van de jaren '50 tot nu. Van een klein museum zijn we ondertussen uitgegroeid tot één van de grootste speelgoedmusea van Europa. Op onze drie verdiepingen stellen we speelgoed van vroeger tot nu ten toon, zoals poppen, constructiespeelgoed, speelgoed uit andere landen, treintjes en nog veel meer.

Spel en speelgoed zijn tijdloos en mondiaal. Het neemt een belangrijke plaats in, zowel in ons eigen leven als in dat van onze vrienden, zussen, broers, ouders, grootouders, als in dat van kinderen aan de andere kant van de wereld en in het leven van kinderen van 500 jaar terug.

MAAK JE EIGEN SPEELGOEDMUSEUM

Zoek thuis je lievelingsspeelgoed en neem het mee naar de klas. Bedenk waarom dit je lievelingsspeelgoed is.

Maak in de klas/turnzaal/refter/... een hoek waar je al het speelgoed ten toon kan stellen. Zet het op een tafel, een stoel, in een kastje, ...

Moelijker 8+

Overleg met de anderen waar jullie jullie speelgoed gaan zetten. Welk speelgoed past bij elkaar? Verzin enkele thema's om je speelgoed volgens te sorteren. Voorbeeld: meisjes – jongens, groot en klein speelgoed, kleuren, ...

Denk ook na over hoe je je speelgoed presenteert. Staat het gewoon op een kast of wil je het liever ophangen? Is de ondergrond rood? Of past het beter bij een blauwe ondergrond? Of misschien komt het pas echt tot zijn recht tussen zilverpapier? Of misschien past jouw stuk speelgoed het best op een dekentje op de grond of in een kartonnen doos met kijkgaatjes?

Om het helemaal af te maken kan je het donker maken in de ruimte en met bureaulampjes of zaklampen jouw stuk speelgoed belichten.

Is jullie zelfgemaakte Speelgoedmuseum af? Geef elkaar een rondleiding door jullie museum. Kom je bij jouw stukje speelgoed, zorg dan voor de juiste belichting en vertel er iets over. Wat is het? Waarom is dit jouw lievelingsspeelgoed? Wat vind je er zo mooi aan?

Extra

Trek enkele foto's van jullie zelfgemaakte speelgoedmuseum en stuur ze ons door. Mailen kan je naar educatieve2@speelgoedmuseum.be. Misschien vereeuwigen wij ze wel op onze facebookpagina.

PIETER BRUEGEL

WIE WAS PIETER BRUEGEL?

Lees de tekst over het leven en werk van Pieter Bruegel heel aandachtig. Kan jij nadien het kruiswoordraadsel oplossen over Pieter Bruegel?

Wist je dat:

- Pieter Bruegel de Oude een beroemd schilder was?
- Pieter Bruegel ongeveer 500 jaar geleden geboren werd?
- Bruegel zijn naam soms ook schreef als Brueghel, met een 'h' dus? Hierdoor weten we vandaag de dag nog steeds niet hoe het nu eigenlijk juist geschreven moet worden.
- Pieter Bruegel ook enkele grappige bijnamen had, zoals: Vieze Bruegel, Boeren-Bruegel en Peerden Drol.
- Pieter Bruegel de Oude twee zonen had die ook schilder werden: Pieter Bruegel de Jonge en Jan Bruegel de Oude.
- Pieter Bruegel de Jonge vooral het werk van zijn vader naschilderde, maar daar kleine dingen aan veranderde?
- Er na de dood van Pieter Bruegel de Oude 50 schilderijen, 75 tekeningen en 200 prenten bewaard bleven?
- Bruegel ook in enkele stripverhalen van Suske en Wiske terug te vinden is? Zo is het stripverhaal 'De Dulle Griet' gebaseerd op het gelijknamige schilderij van Bruegel en ontmoeten Suske en Wiske Bruegel zelfs in het album 'Het Spaanse Spook'.

Pieter Bruegel

Pieter Bruegel de Oude is geboren rond 1520. Dit is in de 16de eeuw en ongeveer 500 jaar geleden. Niemand weet echter wanneer hij exact geboren is. We weten wel exact wanneer hij gestorven is: hij stierf in 1569 en werd dus ongeveer 49 jaar. Pieter werd geboren in het dorpje Breda maar verhuisde later naar Antwerpen en werd daar schildersleerling van Pieter Coecke van Aalst. Bruegel huwde daar met Mayken Coecke, de dochter van zijn leermeester Pieter Coecke. Ze kregen samen twee zonen en één dochter. Ook de zonen werden schilders. Pieter Bruegel de Jonge schilderde vooral het werk van zijn vader na, maar veranderde hier en daar wel wat. Jan Bruegel maakte eigen werken vol bloemen en dieren.

In het begin tekende en schilderde Bruegel vooral landschappen die hij op een lange reis naar Italië tegenkwam. Maar plots concentreerde hij zich enkel op het schilderen van zijn tijdsgenoten in het dagelijks leven. Het ene kunstwerk volgde het andere op. Feestende figuren en boeren op het land schilderde hij het meest. Vandaar ook één van zijn bijnamen: Boeren-Bruegel. Pieter Bruegel had ook enkele andere grappige bijnamen, namelijk: Vieze Bruegel en Peer de Drol. De laatste twee omdat men zijn werk grappig vond.

De kunstenaar wilde met zijn kunst meer vertellen dan wat te zien was. In zijn schilderijen zitten heel veel symbolen en vernieuwende ideeën verstopt. Op die manier wilde hij zonder woorden dingen duidelijk maken aan de kijker. Pieter Bruegel maakte bijvoorbeeld ook een schilderij over spreekwoorden, waarin dit heel duidelijk is. Op het schilderij staan 80 spreekwoorden. Hieronder enkele voorbeelden.

Met het
hoofd tegen
de muur
lopen
- hot

Tot de tanden bewapend zijn
= zwaar hewanend zijn

Op hete kolen zitten
= ongeduldig zijn

Door de mand vallen
= onnuzien worden

Zijn licht ergens op laten schijnen
= iets duidelijk maken

Een ander bekend werk van Pieter Bruegel de Oude is het schilderij 'Boerenbruiloft'. Hierop zie je erg veel arbeiders feesten. Opvallend is dat er niemand lacht op het schilderij. Waarschijnlijk wou Bruegel zo de armoede van de arbeiders aanklagen. Want met armoede valt immers niet te lachen...

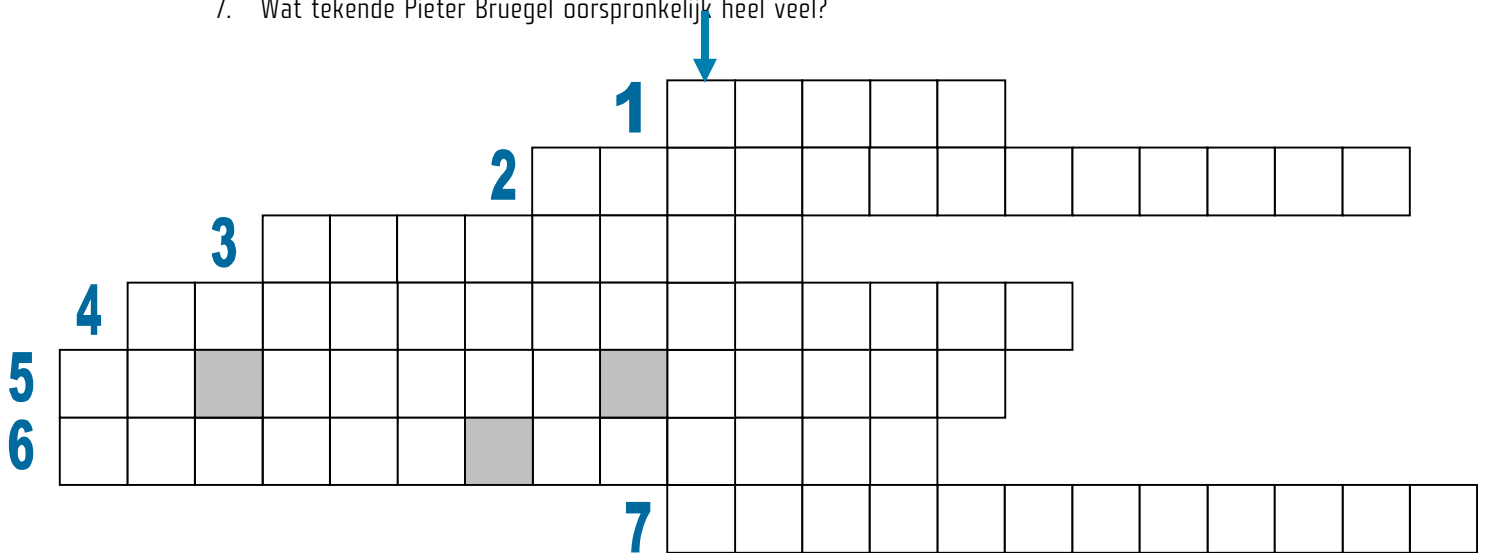

Vaak schilderde Bruegel ook religieuze tafereelen in Vlaamse dorpen, zoals de 'Volkstelling te Betlehem'. Dit is een bijbels tafereel dat volgens de bijbel 2000 jaar geleden plaatsvond. Pieter Bruegel schilderde het echter alsof het in zijn tijd en zijn buurt plaatsvond. Kijk maar naar de kledij en de huizen.

Los het kruiswoordraadsel op. Verticaal vind je de oplossing van deze puzzel.

1. Waar werd Pieter Bruegel geboren?
2. Over wat gaat het kunstwerk van Bruegel waarop je onder andere “Op hete kolen zitten” en “door de mand vallen” terugvindt?
3. Wat verstopte Pieter Bruegel vaak in zijn schilderijen om zijn ideeën duidelijk te maken zonder woorden te gebruiken?
4. Hoe heette het schilderij dat Pieter Bruegel maakte over feestende arbeiders?
5. Eén van de albums van Suske en Wiske is gebaseerd op een werk van Bruegel. Welk?
6. Met wie was Pieter Bruegel de Oude getrouwd?
7. Wat tekende Pieter Bruegel oorspronkelijk heel veel?

OPLOSSING:¹

¹ Oplossing: zie pagina 40

HET LEVEN IN DE 16DE EEUW

HET LEVEN ZOALS HET WAS

Pieter Bruegel leefde in de 16de eeuw. Veel dingen die we nu doen, deden mensen ook al in de 16de eeuw. Mensen in de 16de eeuw werken, eten, drinken, wonen in een huis, vertellen verhalen, krijgen kinderen, geven die een naam, ... Dit alles doen wij vandaag de dag ook.

Toch zijn er ook enkele grote verschillen. Zo bestond België zelfs nog niet in de 16de eeuw. Samen met Nederland en een klein stukje van Frankrijk vormden we één rijk.

Wonen

De stad in de 16de eeuw lijkt heel sterk op de onze. Veel gebouwen stonden dicht op elkaar. Ze waren gebouwd rond een kasteel, een belfort of een kerk. Onze straten in de steden zijn gemaakt van asfalt, vroeger waren de straten kleine zandweggetjes. In de zomer was het stoffig, bij regen was het één grote modderpoel. Dieren liepen zo maar rond op de straten. Buiten de steden lag het platteland. Straten of huizen waren daar bijna niet te vinden. Mensen leefden in kleine dorpen. Deze bestonden uit een kerk, enkele kleine huizen en boerderijen.

De gewone mens bouwde zijn huis volledig met de hand. Vochtige klei, stro, riet en hout werden daarvoor gebruikt. De vloer bestond uit zand. Mens en dier leefden samen in één kamer. Daar gebeurde alles: koken, slapen, eten, werken, geboren worden en sterven. In het midden van de ruimte was een open haard. De rook kon weg via een gat in het dak. Veel meubels waren er niet.

Het rijkere volk liet zijn huis in steen bouwen. Zij wilden pronken met hun rijkdom. De muren waren heel dik. Smalle vensters hielden het licht buiten. In de zomer was het daardoor koel in huis, maar in de winter was het er altijd ijskoud. In de huizen van de rijke mensen vond je wel veel mooie meubels. Wandtapijten, versierde kasten, krukjes, stoelen beschilderde koffers, muziekinstrumenten en boeken maakten het huis gezelliger.

Eten

De mensen uit de 16de eeuw aten zoals wij driemaal per dag hoewel hun voeding lang niet zo gevarieerd was als bij ons. Meestal aten ze voeding uit eigen streek. Wat je at, hing af van hoe rijk of hoe arm je was. Het ontbijt bestond meestal uit een kom meelpap. 's Middag aten ze opnieuw pap maar soms konden ze ook kool met worst eten. Het liefst aten de arme mensen erwten, vis of spek en donkerbruin brood. Voor de rijkere mensen stond er merel of patrijs op het menu. De dag werd opnieuw beëindigd met een kom pap en een stuk brood.

De Zwarte Dood

Door kou en honger werden mensen 500 jaar geleden veel sneller ziek. Veel mensen stierven aan de pest. Als iemand de pest had, bleven de anderen ver uit zijn buurt. Het was immers een heel besmettelijke en dodelijke ziekte. Mensen met de pest kregen vaak rode builen en zwarte vlekken op hun huid, vandaar de naam 'Zwarte Dood'. De ziekte werd verspreid door bacteriën die op vlooiën zaten. Die vlooiën werden door zwarte ratten verspreid en daardoor was het zo besmettelijk. Nu weten onze ziekenhuizen hoe ze de pest moeten verzorgen, maar vroeger gebruikten dokters ondoeltreffende medicijnen. Ze wisten niet welke medicijnen ze moesten gebruiken en maakten van planten papjes en drankjes die niet echt hielpen.

Kledij

Mensen van adel droegen kledij gemaakt van dure stoffen. Vrouwen deden een korset aan om een slanke taille te hebben. De hoepelrok deed de heupen breder lijken. De mannen droegen een brede pofbroek en om de hals een kanten kraag. Hoe groter de kraag, hoe rijker je was.

De gewone mens was heel eenvoudig gekleed. Een jongetje droeg een lap stof met aangezette mouwen. Een meisje droeg een lange rok. Om te werken werd die aan een haak om het middel vastgemaakt. Aan de voeten droeg men een soort pantoffels of mensen liepen zelfs op blote voeten rond.

ZOEK DE VERSCHILLEN

Op de prent zie je een leefruimte uit de 16de eeuw. Ziet die er hetzelfde uit als de leefruimtes uit deze tijd? Duid 5 dingen aan die anders zijn dan bij ons. Beschrijf ze onder de tekening²

1.
2.
3.
4.
5.

² Oplossing: Zie pagina 41

SCHRAPPEN WAT NIET PAST

Pieter Bruegel de Oude leefde in de 16de eeuw. Veel dat we nu hebben bestond toen nog niet.

Schrap al de dingen die nog niet bestonden in de 16de eeuw.³

boeken

ladder

tv

krukje

bal

GSM

kerk

hoepel

radio

laptop

chocopasta

koelkast

stro

cola

tintenkiller

hoed

motor

glas

shampoo

koffer

kookpot

plastiek

wieg

benzinstation

Kan jij nog andere dingen bedenken die wel al of juist nog niet bestonden in de 16de eeuw?

BESTOND WEL AL

BESTOND NOG NIET

.....

.....

.....

.....

.....

³ Oplossing: Zie pagina 41

SPEL EN SPEELGOED IN DE 16DE EEUW

SOORT SPELLETJES EN SPEELGOED

Spel en speelgoed gebruiken betekent plezier maken. Ook in de 16de eeuw speelden mensen om zich te kunnen ontspannen. Na het harde werken kwamen groot en klein zo tot rust. Volwassenen speelden om zich bezig te houden op vrije momenten en even niet aan het harde werk te denken. Kleine kinderen leerden door te spelen vaak over het 'grotmensenleven'. Als een meisje bijvoorbeeld met poppen speelt, doet ze heel vaak haar moeder na. Op die manier komt ze te weten hoe ze later voor haar kinderen moet zorgen. Nochtans is het niet zeker of speeltjes uit de oudheid ook als speelgoed werden gebruikt. Sommige kleine voorwerpen werden gebruikt voor verschillende godsdiensten. Zo moesten meisjes bij de oude Grieken hun pop op hun 13de jaar offeren aan de godin van de liefde, Aphrodite, zodat ze zeker een goed huwelijk zouden hebben.

De hoeveelheid speelgoed is heel beperkt in de 16de eeuw. Veel speelgoed dat we nu kennen bestond toen nog niet. Bovendien was echt speelgoed ook vaak heel erg duur. Dus zagen kinderen speelgoed in allerlei dingen rondom hen. Ze zochten alles in hun omgeving. Veel kinderen maakten ook speelgoed zelf omdat ze zo handig waren.

Spel en speelgoed zijn door de eeuwen heen erg veranderd.

- De materialen: heel lang geleden werd al het speelgoed uit eenvoudige en natuurlijke materialen gemaakt zoals hout, stof en aardewerk. Vandaag bestaat bijna alles uit kunststof en metaal.
- De wijze van maken: in het verleden maakte men alles met de hand. Tegenwoordig gebeurt dit in fabrieken door machines.
- De plaats van het spelen: vroeger speelden kinderen vaak buiten op straat en in de open velden. Nu moet men binnen spelen of in de tuin. Er is te veel verkeer en de mensen hebben veel huizen gebouwd. Veel plaats om te spelen is er niet meer.
- De hoeveelheid speelgoed: eeuwen geleden was er veel minder speelgoed. Velen waren te arm om zoiets te kopen. Wij hebben nu veel meer speelgoed.
- De vorm van het speelgoed: in de 16de eeuw speelde men met eenvoudige voorwerpen zoals tollens, hoepels en bikkels. De speeltjes van nu zien er veel ingewikkelder uit. Denk maar aan al de computerspelletjes.

Enkele voorbeelden van oude spelletjes die we nu nog steeds kennen:

Knikkers: noten, kastanjes, kersenpitten hebben een ronde vorm. Het waren de eerste knikkers. Of kinderen rolden uit klei een bolletje en lieten dit drogen in de zon. Jongens waren heel sterk in knikkeren.

Hoe speel je het? Maak van je wijsvinger een haakje, daarin leg je een knikker. Zet je vinger met de knikker op de grond en plaats je duim achter de knikker. Duw nu je duim hard tegen de knikker en schiet de knikker zo weg.

Bikkels: een kootbeentje van een schapen- of geitenpoot werd als bikkel gebruikt. Het was een echt spel voor meisjes. Toen veel later de fiets met fietsketting werd uitgevonden, gebruikten mensen ook wel eens de schakels van fietskettingen om te bikkelen. Maar eigenlijk kan je met heel veel kleine dingen bikkelen zolang het maar op je hand past. Denk maar aan steentjes of kroonkurken. In sommige landen gebruiken ze zelfs kleine zakjes met rijst.

Hoe speel je het? Neem vijf bikkels in de palm van je hand en houd je andere hand achter je rug. Houd je hand laag bij de grond en gooi de bikkels in de lucht. Probeer er zoveel mogelijk op te vangen met de rug van je hand (Tip: gooi de bikkels niet te hoog). Gooi deze nu terug in de palm van je hand. Heb je er meerdere gevangen? Leg die dan opzij en houd er één over in je hand. De bikkels die je niet hebt gevangen moet je nu proberen op te rapen terwijl je je bikkels omhoog gooit. (Dus je gooit je bikkels in de lucht, je neemt er eentje van de grond en vangt de andere terug op.)

Tollen: de tol werd uit hout gemaakt. Soms gebruikte men een slakkenhoortje. Er bestonden verschillende soorten tollen. Bij de priktol draai je een touwtje rond de tol en gooi je de tol weg terwijl je het touwtje vasthoudt. De zweeptol moet je dan weer in beweging houden door er met een zweep tegen te slaan. Maar ook een jojo is eigenlijk een soort tol, namelijk een klimtol.

Hoe speel je het? De priktol: Draai het touw vanaf de ijzeren punt naar boven op. Neem het brede deel tussen je duim en wijsvinger en richt de punt naar beneden. Neem het uiteinde van het touw goed tussen je overblijvende vingers. Gooi de tol met gestrekte arm naar beneden en blijf het touw vasthouden. Plooi je arm en haal deze terug naar boven.

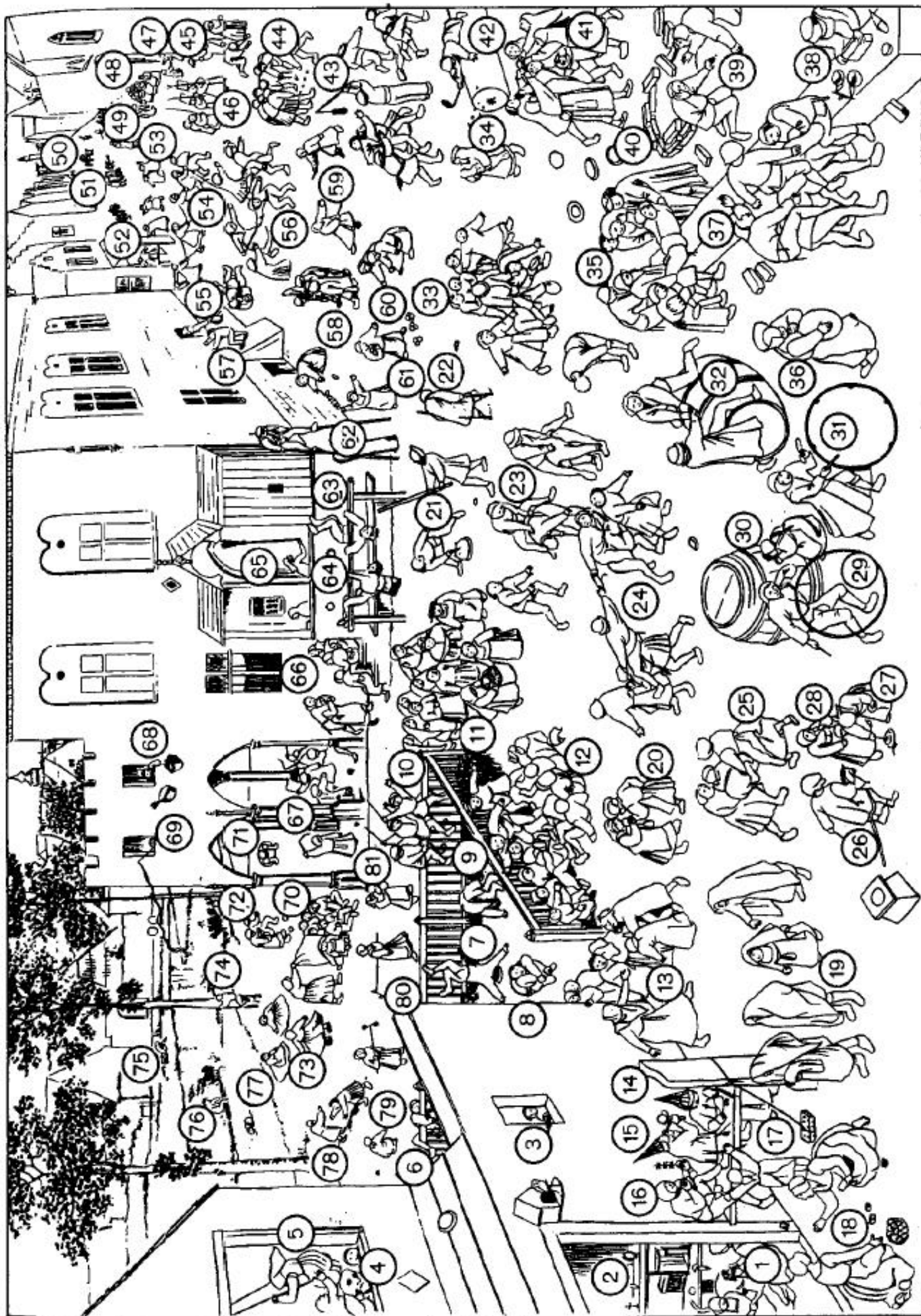
Hoepelen: rond tonnen zat een houten ring. Daarmee werden duigen samengehouden. Kinderen gebruikten deze als reep of hoepel. Jongens en meisjes waren er heel vaardig in. Nu gebruiken we ook vaak het binnenwiel van een fiets om reepje te lopen.

Hoe speel je het? Plaats de hoepel op de grond. In je andere hand heb je een stokje vast. Houd dit recht naar beneden en tegen de hoepel aan. Duw de reep vooruit door vooruit te duwen met je hand en blijf dicht achter de hoepel. (Tip: je zal merken dat je hand automatisch mee naar boven komt met de draaiende beweging van de hoepel. Blijf het stokje dus goed naar beneden duwen met gestrekte arm wil je de hoepel niet laten vallen.)

'De Kinderspelen'

DE KINDERSPELEN VAN PIETER BRUEGEL: WELKE SPELLETJES STAAN ER ALLEMAAL OP

1. Met de pop spelen
2. Mis spelen
- 3a. Spuitebus
- 3b. Vogel (uil) op de kruk
4. Mombakkes of masker
5. Schommelen
6. Over (op) het hek klimmen
7. Op de kop staan
8. Neus-in-aars
9. Kopje duikelen
10. Ruitertje spelen
11. Bruidsstoetje spelen
12. Door de spitskar lopen
13. Blindemannetje
14. Spelen met een vogel
15. Bellen blazen
16. Nootmolentje
- 17a. Rammelaar
- 17b. Hondje aan de leiband
18. Bikkelen
19. Doopje spelen
20. Paar of onpaar
21. Blind pot slaan
22. Op lage stelten lopen
23. Haasje-over springen
24. Over de steen trekken
25. Kakkestoelmeien of zetelken spelen
26. Stokpaardje rijden
27. Met een stokje in de str... roeren
28. Trommel en fluit
29. Hoepelen
30. In het bomgat roepen
31. Rinkelhoepel
32. Wippen op de ton
33. Hoedje, hoedje door het been
34. Met de vollaard lopen
35. Bofkonten
36. Met de blaas lopen
37. Bok sta, bok sta vast
38. Winkeltje spelen
39. Meskensteek
40. Bouwen
41. Haartje plukken
42. Insecten (vliegen) slaan
43. Brooikenbijt
44. Putteke balleke
- 45a. Spanbotten of muurkenbots
- 45b. Hoedje op een stokje rond draaien
46. Processie spelen
47. Portiertje spelen
48. Balletje steken
49. Koetje-kalfje dragen
50. Zingen aan de deur (?)
51. [Sint-Jans]vuur stoken
52. Bezem door de benen steken
53. Van de bank dringen
54. Nalopertje spelen
55. Hansje sokken
56. Vechten
57. Duivel aan de ketting
58. Tegen de muur (kelderdeur) oplopen
59. Koten
60. Klinkslaan
61. Hoopkens zetten
62. Op hoge stelten lopen
- 63a. Rond de balk tuimelen
- 63b. Aan de balk hangen
64. Bezemlopen
65. Zakdragen
66. Priktoellen en zweeptollen
67. De korven uithangen
68. Lint uitsteken
69. Wie zit er in de hoge toren?
70. Behoeftedoen
71. Balspelen
72. Aaien en blaaien of molentjes draaien
73. Boomklimmen
74. Gaan zwemmen
75. Voetje baden
76. Zwemmen met de varkensblaas
77. De berg is mijn
78. Kuiltje graven
79. Steekspel met windmolentjes
80. Klepbord

SOORTEN SPELLETJES

Op het schilderij zien we 80 verschillende kinderspelen. In totaal spelen 242 figuren de spelletjes. De kinderen lijken erg op volwassenen omdat ze ook al dezelfde kledij moeten dragen als de volwassenen.

Kijk goed naar het schilderij 'De Kinderspelen'. **Zoek bij ieder onderstaand thema drie spelletjes die je op het kunstwerk terugvindt⁴.**

1. Nabootsspelletjes: Als kinderen spelen, doen ze vaak grote mensen na. De kinderen op het schilderij bootsen ook soms volwassenen na.

.....
.....
.....

2. Zonder speelgoed: Voor veel spelletjes had men geen speelgoed nodig. Nu kennen we nog steeds spelletjes zonder speelgoed, zoals verstoppertje of tikkertje.

.....
.....
.....

3. Vrije natuur/ op straat: Kinderen speelden in de 16de eeuw vaak op straat en in de vrije natuur.

.....
.....
.....

4. Zelfgemaakt speelgoed: Kinderen (of hun ouders) in de 16de eeuw konden zelf geen speelgoed kopen omdat dit veel te duur was en maakten dus vaak zelf speelgoed.

.....
.....
.....

5. Afvalmateriaal: Veel van het speelgoed waar kinderen vroeger mee speelden waren eigenlijk gewoon dingen die ze vonden op straat. Met botjes van dieren, stukjes hout, lappen stof konden kinderen al gauw leuke spelletjes spelen.

.....
.....
.....

⁴ Oplossing: Zie pagina 41

UITBEELDEN

Knip de kaartjes met de verschillende spelletjes uit en verzamel ze in één pot. **Beeld één voor één een spelletje van het schilderij uit.** Voor sommige spelletjes, zoals haasje-over of koningsstoeltje, zal degene die aan de beurt is nog extra kinderen nodig hebben.

Bikkelen	Knikkeren	Steltlopen
Winkeltje spelen	Haasje-over	Koningsstoeltje
Zwemmen	Met de pop spelen	Hoepelen
Blindemannetje	Stokpaardje rijden	De berg is mijn (= tikkertje)

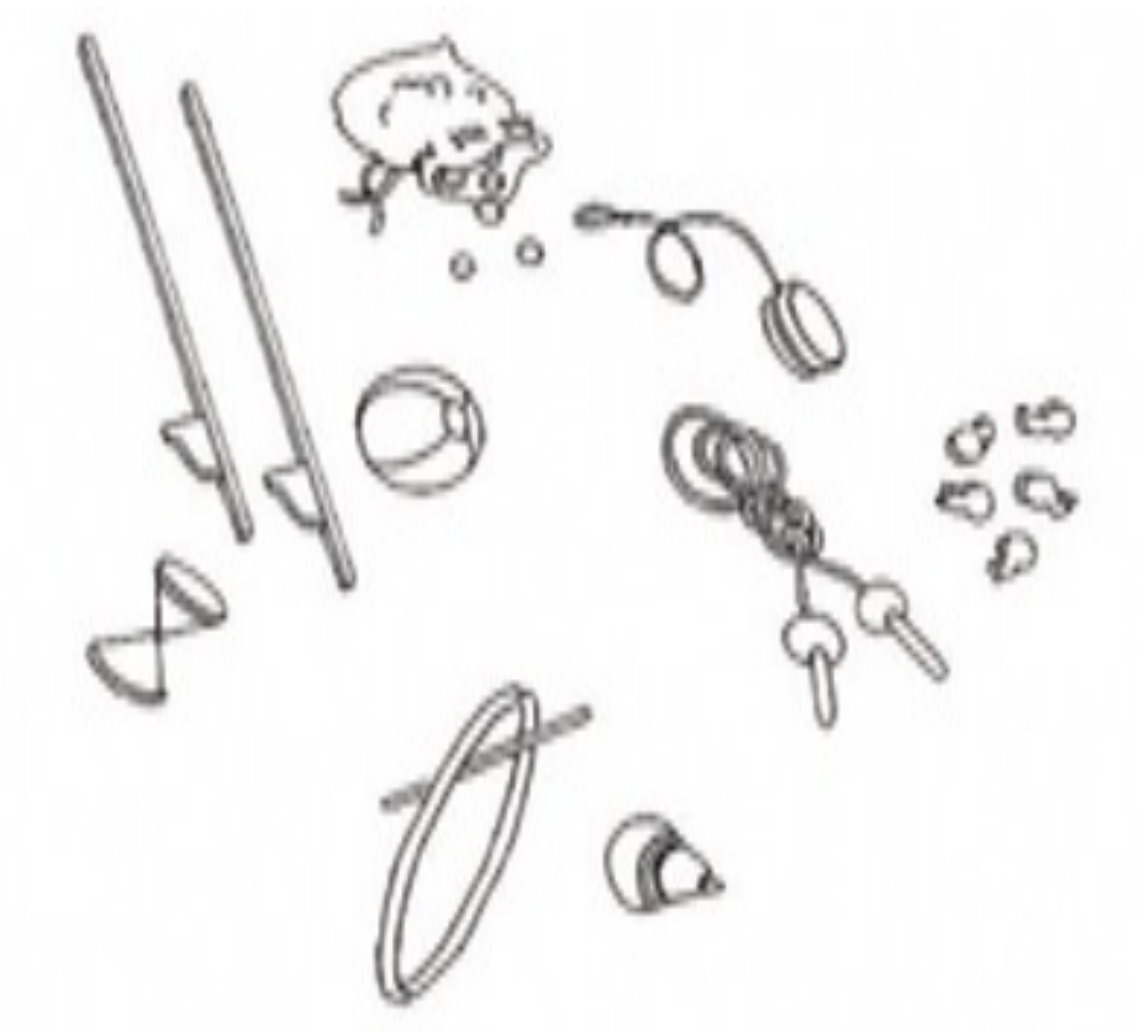

NA HET BEZOEK

PIETER BRUEGEL EN 'DE KINDERSPELEN'

ONTHOUD-SPEL

Bekijk onderstaande tekeningen aandachtig, je krijgt één minuut. **Probeer zo veel mogelijk voorwerpen te onthouden** en draai dan de tekening om. Schrijf zo veel mogelijk spelletjes op. Hoeveel heb je er kunnen onthouden?

QUIZ

Test je kennis over het schilderij met een leuke quiz⁵.

Tip leerkracht: Maak op voorhand 2 kurkvangertjes (zie p 38). Verdeel de klas in 2 groepen en stel de quizvragen. Er mag pas geantwoord worden als één van de twee groepen de kurk heeft kunnen opvangen. Of je kan ook gewoon de kinderen individueel de quiz laten invullen natuurlijk.

1. Hoe heet dit schilderij?
 - A. Spelende Kinderen
 - B. Speelstraat
 - C. De Kinderspelen
2. Wie schilderde het schilderij?
 - A. Pieter Bruegel
 - B. Pieter Bril
 - C. Pieter Paul Rubens
3. Hoeveel spelletjes staan er op het schilderij?
 - A. 80
 - B. 100
 - C. 20
4. Hoeveel mensen staan er op het schilderij?
 - A. 142
 - B. 242
 - C. 342

⁵ Oplossing: Zie pagina 44

5. Hoe heet dit spel?

- A. Breugels
- B. Bikkels
- C. Knikkers

6. Wat werd in de 16de gebruikt voor het bikkelspel?

- A. Botjes van dieren
- B. Schakels van een fietsketting
- C. Zakjes met rijst

7. Waarvan werden knikkers gemaakt in de 16de eeuw?

- A. Glas
- B. Klei
- C. Plastiek

8. Wat betekent diabolo?

- A. Duivel
- B. Draaiende bol
- C. Draak

9. Wat is een andere naam voor de jojo?

- A. Klimmer
- B. Optrekker
- C. Klimtol

10. Hoe heet deze tol?

- A. Priktoel
- B. Punttol
- C. Zweeptol

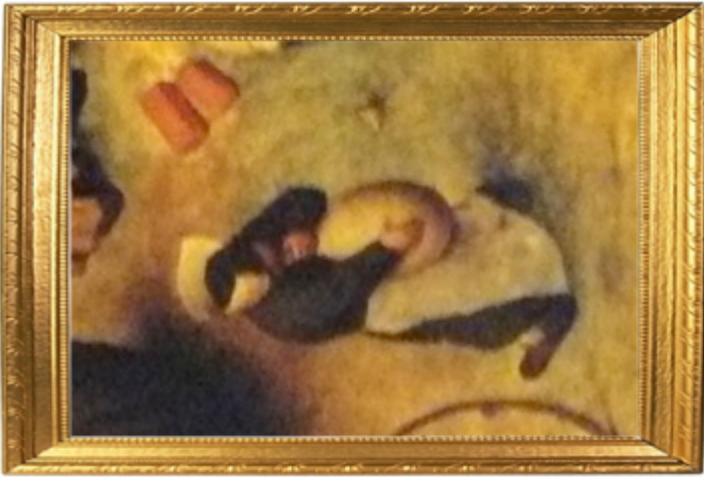
11. Wat is een zoemschijf?
- A. Een soort tol
 - B. Een touwtje met een knoop die zoemt als je hem aandraait.
 - C. Een schijfje om zo ver mogelijk weg te gooien.
12. Welk spel staat niet op het schilderij?
- A. Tollen
 - B. Bikkelen
 - C. Diabolo
13. Wat gebruikten kinderen vroeger als zwembandjes?
- A. Een (varkens)blaas
 - B. Rubberen zwembandjes
 - C. Banden gemaakt van klei
14. Voor welk van deze spelletjes heb je niets nodig?
- A. Bikkelen
 - B. Haasje over
 - C. Steltlopen
15. Op het schilderij staan ook enkele spreekwoorden of zegswijzen. Wat betekent “draaien als een tol”?
- A. Heel snel ronddraaien
 - B. Heel snel dansen
 - C. Duizelig zijn
16. Op het schilderij staan ook enkele spreekwoorden of zegswijzen. Wat betekent “de boel op stelten zetten”?
- A. Alles op zijn kop zetten
 - B. Alles hoog in de lucht plaatsen
 - C. Hele grote passen nemen

MEMORY: MAAK HET EENS ZELF

Kopieer onderstaande kaartjes nog een keer, zodat je twee versies hebt van ieder spel. Knip vervolgens al de kaartjes uit en leg ze met de prent naar beneden op de grond. Om de beurt mag iemand twee kaartjes omdraaien. Zijn het dezelfde, dan mag deze persoon de kaartjes houden. Zijn het niet dezelfde? Pech gehad: draai beide kaartjes terug om op de plaats waar ze lagen. Doel is om al de paren terug te vinden.

Moeilijker 8+

Maak je het graag een beetje moeilijker? Vervang dan de tweede foto door de naam van het spel.

Kopieer onderstaande spelnamen en steek deze mee in het Memoryspel. Een paar is in dit geval dus de foto van het spel met de naam van het spel. Doel van het spel: Zoek zo snel mogelijk al de paren.

Blindemannetje

**Rond de balk
tuimelen**

Turnoefeningen

Haartje plukken

Bofkonten

Bikkelen

**Varkensblaas
opblazen**

Brooikenbijt

**Zetelken spelen
of Koningsstoeltje**

Stokpaardje rijden

**Over de steen
trekken**

**Haasje-over
springen**

Ruitertje spelen

Op stelten lopen

Reepje lopen

**Priktollen en
zweeptollen**

ANDERE

Graag nog meer doen rond Pieter Bruegel en zijn Kinderspelen? Hieronder vindt u nog enkele activiteiten en opdrachten om uw bezoek aan het Speelgoedmuseum voor te bereiden of te verwerken. Zo kan je bijvoorbeeld eens de spelletjes uit de tijd van Pieter Bruegel mee opnemen in het hoekenwerk. Laat de kinderen eens bikkelen, knikkeren, met de kurkvanger spelen of jojoën.

Of organiseer eens een stellingspel over de verschillen tussen vroeger en nu.

STELLINGSPEL

Organiseer in de klas een gesprek over de verschillen en gelijkenissen tussen spel, speelgoed en speelsituaties uit lang vervlogen tijden en de huidige tijd. Enkele voorbeelden om dit aan te pakken.

- Schrijfronde: Verdeel de klas in groepjes en geef iedere groep een groot blad met een andere stelling op. Geef ieder groepje vijf minuten om hun mening op te schrijven over deze stelling. Schuif enkele keren door tot alle groepjes al de stellingen hebben gehad. Bespreek dit achteraf klassikaal.
- Stickerronde: Schrijf op een groot blad enkele stellingen. De leerlingen kleven gekleurde stickers bij de stellingen waarmee ze het eens / oneens zijn.
- Vakkenronde: Maak twee vakken in het klaslokaal / op de speelplaats. Lees een stelling voor. Indien de kinderen het er mee eens zijn gaan ze in het ene vak staan en zijn ze het niet eens in het andere. Duid enkele leerlingen aan om hun mening te verdedigen.

Voorbeeldstellingen:

- Vroeger waren kinderen creatiever.
- Speelgoed van nu is leuker dan dat van vroeger.
- Wij hebben meer verschillend speelgoed dan kinderen van vroeger.
- Kinderen spelen nu vaker alleen.
- Kinderen speelden vroeger vaker buiten.
- ...

MUZISCHE DOEOPDRACHTEN

DRAMA:

Het leven van een kind. Kinderen 500 jaar geleden waren eigenlijk grote mensen in het klein. Vanaf vijf jaar droegen ze dezelfde kledij als de volwassenen. Er waren wel grote verschillen tussen het leven van kinderen onderling. Sommige kinderen moesten heel hard werken. Ze verdienden een beetje geld door bijvoorbeeld in het rad van een kraan te lopen. Op deze wijze werd het werktuig in beweging gehouden. Deze kinderen werden kraankinderen genoemd.

Verdeel de klas in groepjes. Ieder groepje krijgt een verhaal van een gezin. Sommige groeien arm op, anderen op een kasteel, nog anderen op een boerderij. Lees het verhaal heel goed en maak er een toneeltje over. Op internet kan je meer informatie opzoeken over kinderen uit de tijd van Pieter Bruegel.

Beeld jouw verhaal uit voor de anderen en laat hen raden welk gezin jullie uitbeelden. Bespreek achteraf wat de grootste verschillen zijn tussen de verschillende gezinnen.

Hannes en Roosje

Hannes is een jongen van het platteland. Hij is twaalf jaar. Zijn ouders hebben een kleine hoeve. Ze bewerken een stukje land. De helft van de gekweekte goederen moeten ze afgeven aan de eigenaar van het stuk land. De rest is voor het gezin. Hannes moet zijn vader helpen om de grond te bewerken. Hij ploegt mee de akkers en bindt de granen samen. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Tijd voor school is er niet. Hij leert veel door heel de dag te werken. Hannes zal later het stukje land van zijn vader verder bewerken met zijn kinderen. Roosje helpt haar moeder bij het huishouden zodat zij later ook een goede huismoeder kan worden.

Koenraad en Gwendolien

Koenraad is een jongen van adel. Zijn vader is een ridder. Hij is bijna nooit thuis, maar strijdt in vreemde landen voor zijn landsheer of koning. Een jongen als Koenraad leeft in een kasteel. Hij is er page, dit wil zeggen dat hij voor een rijke heer van adel moet zorgen, hem bedienen. Maar ondertussen krijgt hij ook les om ridder te worden. 's Morgens woont hij de mis bij, nadien krijgt hij godsdienstles in het kasteel. Tijdens de namiddag leert hij sporten zoals worstelen, lopen, springen en boogschieten. Soms heeft Koenraad een vrij moment, dan luistert hij naar verhalen. Samen met de andere pages volgt hij ook de valkenjacht. Ze kijken ook graag naar steekspelen. Als Koenraad 21 wordt, wordt hij schildknaap en daarna kan hij ridder worden.

Gwendolien, een meisje van adel, groeit op in een klooster. Ze leert er lezen, schrijven, rekenen en muziek maken en vooral hoe je een goede vrouw moet zijn. Ze blijft daar tot haar vader een goede man voor haar gevonden heeft. Ondertussen zal ze zich ook bezighouden met het samenstellen van een bruidschat, die bestond uit geschenken en geld, maar ook uit zelfgemaakte kleren, doeken en tapijten.

Jan en Maria

Jan leeft met het hele gezin in de stad. Hij is dertien jaar. Zijn vader is ambachtsman. Hij is wagenmaker. Andere beroepen zijn slager, timmerman, schoenmaker, smid, ... De jongen werkt bij zijn vader, vooraan in het huis. Later zal hij hetzelfde werk doen als zijn vader. Daarom is hij in de leer bij zijn meester. Op het einde van zijn leertijd zal hij zijn meesterproef moeten afleggen. Hij zal dan zelf een wagen moeten maken. Als hij daarin slaagt, is hij zelf een echte wagenmaker.

Maria, de zus van Jan, krijgt les in een klooster. Ze komt te weten hoe ze braaf, netjes en fatsoenlijk kan worden. Later zal ze waarschijnlijk als dienster bij een rijke familie gaan werken. Sommige meisjes leren ook een ambacht, zoals weven, naaien,

Beeld:

Veel van het speelgoed waar kinderen vroeger mee speelden, maakten ze gewoon zelf. Ook nu nog kunnen we van heel simpel afvalmateriaal toch leuk speelgoed maken.

Bikkels:

- Nodig: 5 kroonkurken – tang
- Doen: Plooi voorzichtig de kroonkurken met een tang naar binnen - zorg dat vooral de gekartelde randjes naar binnen gericht zijn - Je kan hier nu ook mee bikkelen.

Knikkers:

- Nodig: klei – natuurlijke kleurstoffen (rode biet, blauwe besjes, wortels, ...)
- Doen: Rol kleine bolletjes van klei – Kleur ze met het sap van de groenten/fruit met kleur van keuze – Bak de knikkers eventueel nog in de oven.

Tollen:

- Nodig: cd – kurk – vijs – lijm – eventueel een hamer - versiering
- Doen: Lijm voorzichtig de kurk op het midden van de cd. – Draai de cd om zodat de kurk naar beneden ligt – Duw de vijs in de kurk zodat ze er nog ± 1 cm uitsteekt (doe dit eventueel met een hamer) – Versier nu de bovenkant van de cd, zo krijg je een mooi effect als je ermee ronddraait.

Balvangertje:

- Nodig: blik of halve fles – touw (± 30 cm) – kurk – klein stukje kurk / propje papier – lijm – plakband – scharen – papier - ...
- Voorbereiding: Indien blik: maak onderaan (ongeveer een halve centimeter boven de rand) een gaatje – Indien fles: Snijd de fles in twee (je kan zowel de onderkant als bovenkant gebruiken om een balvangertje van te maken) – Maak in de onderkant van de fles een gaatje (bij de bovenkant is dit niet nodig, daar kan je gewoon de dop op en af draaien)
- Doen: Versier eerst indien gewenst je fles of blik - Draai er bijvoorbeeld eerst een stuk gekleurd papier rond - Daag de kinderen uit om de balvanger bijvoorbeeld zo dierlijk, menselijk of harig mogelijk te maken – Maak je touwtje vast rond de kurk met een stevige knoop (voor de zekerheid draai je er best ook nog een stukje plakband rond) – Steek het andere uiteinde van het touw door het gaatje in de fles of het blik – Knoop het vast rond een klein stukje kurk of propje papier zodat het niet meer terug door het gaatje kan vallen – Om het te spelen zorg je best dat je touwtje stil hangt en probeer je het er rustig in te zwieren.

Muziek:

Kan je ook muziek maken met speelgoed? De leerlingen kunnen van thuis een favoriet stukje speelgoed meebrengen. De vereiste is wel dat het een geluid kan voortbrengen, een botsende bal bijvoorbeeld. Ga samen op zoek naar de verschillende geluiden die het speelgoed voortbrengt. Laat hen geluid en ritme maken. Breng er zo veel mogelijk variatie in door hard, zacht, kort en lang te werk te gaan. Mogelijke speeltjes om muziek mee te maken: bal – bikkels – springtouw – knikkers – pop – blokken - ...

Media:

Laat leerlingen in kleine groepjes een interview voorbereiden voor hun grootouders omtrent hun kindertijd. Met wat voor speelgoed speelden zij vroeger? Wat was hun lievelingsspeelgoed? Hadden ze veel speelgoed? ... Kunnen ze eens iets voordoen? Laat hen eerst even brainstormen en zo veel mogelijk vragen opschrijven om er vervolgens de 10 leukste uit te kiezen.

Na de voorbereiding volgt het interview zelf. Laat de leerlingen met de vragenlijst naar hun grootouders gaan en hen de vragen stellen. Met een camera of foto toestel kunnen ze dit interview ook meteen opnemen. Het interview mag maximum vijf minuten duren. Eventueel kan je deze filmpjes eens tijdens een vrij moment tonen aan al de leerlingen.

Inspiratievragen: wanneer kregen kinderen tijd om te spelen – met wie konden ze spelen – waarmee speelden ze – hoe werd ermee gespeeld – uit welk materiaal werd het gemaakt – hoe speel je een bepaald spel – waar konden ze spelen – is er een groot verschil tussen het speelgoed van vroeger en van nu – speelden jongens en meisjes samen/apart – speelden ze met hetzelfde speelgoed - ...

Extra

Misschien is er ook een bereidwillige grootouder die over zijn kindertijd wil komen vertellen in de klas? Of spelletjes wil komen voordoen?

SPREEKWOORDEN

Op het schilderij 'De Kinderspelen' kan men uitdrukkingen, spreekwoorden en zegswijzen terugvinden. Ze hebben allemaal te maken met speelgoed. Kan jij er enkele terugvinden? Zoek de spelletjes op het schilderij en verbind het juiste spreekwoord met de juiste betekenis⁶.

SPREEKWOORD

De boel op stelten zetten

Elk heeft zijn stokpaardje

De bal aan het rollen brengen

Bikkelhard zijn

Draaien als een tol

Zo krom als een hoepel

BETEKENIS

Heel hard zijn

Duizelig zijn

Alles op zijn kop zetten

Een voorkeur voor iets hebben

De aanzet geven

Heel krom zijn

⁶ Zie oplossing p 42.

OPLOSSINGEN

Pagina 14 - Kruiswoordraadsel

1. Breda – 2. Spreekwoorden – 3. Symbolen – 4. Boerenbruiloft – 5. De Dulle Griet – 6. Mayken Coecke –
7. Landschappen

Oplossing verticaal Bruegel

Pagina 17 – Zoek de verschillen

Alles wordt gedaan in één kamer: koken, slapen, eten, ... – kippen n huis – op de grond zitten – er is
maar één stoel – kookvuur in het midden van de kamer – kookVUUR i.p.v. fornuis op elektriciteit of gas
– geen dampkap – muren van leem en hout i.p.v. steen – geen ramen (als er wel ramen waren, hadden
die meestal geen glas) – vlees hangt omhoog om te drogen - ...

Pagina 18 – Schrappen wat niet past

Bestond nog niet in de 16de eeuw: cola – tv – tintenkiller – motor – GSM – shampoo – radio – laptop –
plastiek – chocopasta – koelkast – benzinstation

Pagina 24 – Soorten spelletjes

Nabootsspelletjes: bruidstoetje – winkeltje – doopsstoetje - ...

Zonder speelgoed: turnoefeningen – koningsstoeltje – haasje-over - ...

Vrije natuur/ op straat: boomklimmen – zwemmen – bouwen - ...

Zelfgemaakt speelgoed: pop (lappen stof of hout) – masker – brooikenbijt (= flosch pakken (stuk stof en
stok)) - ...

Afvalmateriaal: hoepels (ringen van tonnen) – bikkels (kootjes van dieren) – over de steen trekken (=
touwjetrek met een stukje touw)

Pagina 27 - Quiz

Hoe heet dit schilderij? De Kinderspelen

Wie schilderde het schilderij? Pieter Bruegel

Hoeveel spelletjes staan er op het schilderij? 80

Hoeveel mensen staan er op het schilderij?	242
Hoe heet dit spel?	Bikkels
Wat werd in de 16 ^{de} gebruikt voor het bikkelspel?	Botjes van dieren
Waarvan werden knikkers gemaakt in de 16 ^{de} eeuw?	Klei
Wat betekent diabolo?	Duivel
Wat is een andere naam voor de jojo?	Klimtol
Hoe heet deze tol?	Priktol
Wat is een zoemschijf?	Een touwtje met een knoop die zoemt als je hem aandraait.
Welk spel staat niet op het schilderij?	Diabolo
Wat gebruikten kinderen vroeger als zwembandjes?	Een (varkens)blaas
Voor welk van deze spelletjes heb je niets nodig?	Haasje-over
Op het schilderij staan ook enkele spreekwoorden of zegswijzen. Wat betekent “draaien als een tol”?	Duizelig zijn
Op het schilderij staan ook enkele spreekwoorden of zegswijzen. Wat betekent “de boel op stelten zetten”?	Alles op zijn kop zetten

Pagina 40 – Spreekwoorden

De boel op stelten zetten	→	Heel hard zijn
Elk heeft zijn stokpaardje	→	Duizelig zijn
De bal aan het rollen brengen	→	Alles op zijn kop zetten
Bikkelhard zijn	→	Een voorkeur voor iets hebben
Draaien als een tol	→	De aanzet geven
Zo krom als een hoepel	→	Heel krom zijn

Hebt u nog vragen, opmerkingen, leuke foto's of reacties?

Stel ze ons gerust via educatieve2@speelgoedmuseum.be